

1. *Вербило О. Ф.* Концепція розвитку методики навчання економічних дисциплін в ринкових умовах // Науковий вісник НАУ. — Вип. 56. — К., 2002. — С. 249—251.

2. *Льєнко А. А., Герасимчук Л. О.* Європеїзація освіти: системний підхід // Концептуальні основи формування нових навчальних планів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти III—IV рівня акредитації України: Матеріали Третьої міжнародної конференції / За ред. П. Юхименка. — Біла Церква, 2001. — С. 17—21.

3. *Корсак К., Зінченко Т.* Традиційні уроки та лекції: сучасний стан та перспективи // Вища освіта України. — 2002. — № 3. — С. 75—80.

4. *Олійник П. М.* Форми та методи активного навчання при підготовці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і критерії їх вибору // Науковий вісник НАУ. — Вип. 30. — К., 2000. — С. 61—72.

5. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра напряму 0501 — «Економіка і підприємництво» / Колектив авт. під загал. керівн. А. Ф. Павленка. — К.: КНЕУ, 2002. — 52 с.

6. *Семілетко В. І.* Навчання в Україні: від колективізації до індивідуалізації // Проблеми навчально-методичного забезпечення для сфери агробізнесу та економіки сільського господарства і продовольства в ЄС та Україні: порівняльні перспективи: Матеріали науково-практичної конференції / За ред. К. Хау, М. Шмітц, П. Юхименка. — Біла Церква. — Ексетер. — Гіссен, 1999. — С. 130—133.

7. *Фромм Э.* Иметь или быть // Фромм Э. Величие и ограниченность теории Фрейда. — М.: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 2000. — с. 187—437.

О. Л. ПРИМАЧЕНКО, канд. екон. наук, доц.
(Київський національний економічний університет)

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ЛЕКЦІЙ

Сьогодні з особливою гостротою перед викладачами вищих навчальних закладів постає проблема модифікації процесу навчання. Невпинний потік інформації, поява на професійних ринках нових технологій обумовлює необхідність перебудови професійної освіти, а широко розповсюджена у вищій школі традиційна система, за якою основне місце займають пояснювальні методи навчання, не дозволяє досягти бажаного результату.

Традиційно прийнятий педагогічний підхід якщо не вичерпав себе, то на даному етапі стає не достатньо актуальним для виконання завдання якісної підготовки спеціалістів. Наскільки інтенсивно збільшується обсяг наукових знань, настільки інтенсивно повинна орієнтуватись та змінюватись система викладання цих знань і якості їх засвоєння.

Активне навчання — це спосіб реалізації навчального процесу, який забезпечує можливість здійснення кожним студентом

під час занять безперервної цілеспрямованої і ефективної навчально-пізнавальної діяльності на основі прямого та зворотного зв'язку з викладачем. Технології активного навчання реалізуються лише в умовах децентралізованого індивідуалізованого та диференційованого навчання, що передбачає здійснення навчального процесу в невеликих за кількістю групах.

При розробці методів активного навчання як центральна проблема розглядається активність учбово-пізнавальної діяльності студентів безпосередньо на заняттях, головним чином — на лекції як провідній формі реалізації навчального процесу.

Навіть дуже гарний текст — це ще не гарна лекція. На успіх лекції впливають такі фактори:

- Застосування нових інформаційних технологій
- Створення проблемних ситуацій
- Підготовка лектора
- Точність розрахунку часу
- Контакт з аудиторією
- Яскравість, переконливість, доступність
- Простота і грамотність мови
- Вільне володіння матеріалом
- Свіжість і точність матеріалу

Серед технологій активного навчання, передбачених для лекцій, можна виділити наступні.

«Звичайна» (традиційна) лекція є інформаційно-узагальнюючою, ґрунтується на монолозі викладача. Студенти сприймають інформацію головним чином на слух за допомогою традиційних засобів візуалізації матеріалу (дошки та крейди). Передбачається, що вони здатні хоча б частково засвоїти зміст у ході лекції. Для більш глибокого засвоєння навчального матеріалу використовуються практичні заняття та самостійна позааудиторна робота студентів.

«Лекція-переконання». Основним засобом активізації навчального процесу на основі зворотного зв'язку є діалог зі студентом. Викладач, використовуючи переважно мовно-логічну форму подачі матеріалу, діє на свідомість, сферу раціонального мислення і намагається переконати студентів в актуальності і достовірності знань, пояснити зміст нових понять і визначень у відповідь на природні запитання, які виникають під час лекції. Ступінь активності навчання вимірюється часткою навчального часу, відведеного викладачем на навчальний діалог. Звичайно, що в ньому бере участь невелика кількість найбільш «сміливих» студентів і такий діалог значно скорочує обсяг фактично викладеного навчального матеріалу, перетворюючи лекцію в інший вид навчальних занять.

Вважаємо, що лекція-бесіда в основному знижує активність процесу навчання, оскільки обсяг викладеного навчального матеріалу скорочується, увага викладача переключається на невелику частину студентів, а решта витрачають свій лекційний час на інші цілі, які не завжди мають відношення до процесу навчання. Більш ефективним може бути псевдодіалог, коли викладач задає аудиторії питання, які не передбачають відповіді зі сторони студентів. Такі питання імітують індивідуальний діалог і є достатньо потужним засобом активізації розумової діяльності зі сприйняття навчальної інформації.

До лекцій, на яких використовують методи і прийоми активного навчання, відносять також лекцію-дискусію, лекцію-дослідження, лекцію-консультацію, лекцію — «прес-конференцію», відеолекцію, комп'ютерну лекцію.

При викладанні дисципліни «Управлінський облік» для студентів IV курсу спеціалізації «Облік і аудит в АПК» пропонується застосування звичайних лекцій та лекцій-дискусій. Зокрема, лекція-дискусія проводиться під час вивчення теми «Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень». З числа найбільш підготовлених студентів обираються 3 групи (3—4 студенти), які готують основний програмний матеріал і презентують його на лекції. Решта студентів теж готуються до лекції за рекомендованими підручниками. Під час лекції проводяться дискусія з приводу проблемних питань теми (пошук альтернативних варіантів дій і вибір найбільш оптимальних; використання аналізу «витрати-обсяг-прибуток» у процесі прийняття рішень; аналіз типових варіантів альтернативних рішень: виробляти чи купувати, прийняття або відмова від спеціального замовлення, припинення діяльності неприбуткового сегмента; прийняття рішення щодо ціноутворення). Вивчення цієї теми саме таким чином спонукає студентів до аналізу рівня своєї підготовки, оскільки уміння вибирати певний варіант рішення та переконувати опонентів у його правильності потребує неабияких знань та умінь.

Отже, незаперечним є той факт, що в сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні традиційні форми відносин викладач-студент не завжди є ефективними. Можливість і необхідність застосування тих чи інших форм активних методів навчання залежить від специфіки дисципліни, рівня підготовленості студентів та викладача.

ЛІДІЯ СЛЮСАРЧУК, канд. екон. наук, проф.
(Національний авіаційний університет)